

en, gaan naar hebben veel hun ganzen, de gemeente de zesting van anderen ieder jaar op dikanten heb- woordigen tijd ting gaat het tarsehte. Deze gemeente!

die van zich ten zich druk lui, maar hij te, aan dege- veel van hen en zin, innige groep wordt ee, die gaarne familie-leven bezoeken den k danzen ge- let meer op jn prediking; nulier-gebeden roering. Liefst m, waaronder blick niet op- nen moet bij i zijn wandel, am geven bij g. Een groote ting niet ver- enheden. Ook zegen achten g een vierde : men zou kringen de den schouw- lants; zij zijn e; het zijn de e weinig ver- ten onder het jongeren; zij der Christen- annen van de i de kerk tot ere kerkelijke rd. Hun getal rderlandsche zield; zij zijn erd en weer iet openbaren j wederstaan in warm hart, i van liefde; maar zij ver- rs! Hen moe- enig verschil nd, die geen nze Reforma- w. Wie weet risis der ge- rhen dezer emen. Ik wil j alzo heeft sen. Hij was net geen der ing. Hij heeft pde en prees n der confe- ovel op. Ik lplaats! Twee lde dak ver- men als een hij een kleine in een over jk leven. Hij sch en luid- vroomste en of fijnen, kkelijk bureau Zondags pre- het stoffelijke rkeraad pra- zo vaak er eken brengen, risten zijn, en ouderling eente zweer- ling van zijn

aan de ronde Avondmaalstafel; onder deze Nach- maalgangers zijn de militairen verplicht om de tekenen en zegelen te nemen, eveneens de meisjes en jongens der scholen. Om den gemeen- schappelijke band te doen trekken, wordt viermaal des jaars een maaltijd gehouden, waartoe heel de gemeente genoodigd wordt, opdat men samen zij aan den gemeenschappelijke disch. Eenmaal des jaars gaat de gansche gemeente met hare kinderen op een Zondag naar het gebergte om samen te zijn onder den heerlijken, zuidelijken hemel. Daar wordt dan buiten Zondagsschool gehouden en tweemaal door den predikant gepredikt.

Daar het ambt der diakenen in de Hongaarsche kerk niet tot ontwikkeling is gekomen, zorgt ook de kerkeraad zoo goed en zoo kwaad dit gaat, voor de bedeeing der armen.

Nog komen alle ouderlingen in de gemeente van dezen broeder op den eersten Donderdag van elke maand saam, om den Bijbel te lezen.

Het kan ons niet verwonderen, dat een gemeente, waar aldus door een vroom en ijverig man wordt gewerkt, in korten tijd uit hare verstrooijing is vergaderd tot een bloeiende gemeente met een flink kerkgebouw en een goed gemeentehuis, be- nevens een pastorie, waarvan het geheel op een prentbriefkaart den indruk maakt één onzer kerken te zijn.

Een kerkelijke gemeenschap, die nog predikan- ten onder haar leeraars telt, die werken als onze vriend of nog weer een weinig anders al naar de omstandigheden het eischen; waar door het gezin van den leeraar met enkele overtuigde, waarlijk bekeerde mannen en vrouwen wekelijks, soms vroeg in den morgen, geregeld gebedsuren worden ge- houden, opdat de Heere weerkeere en werke tot bekeering en tot verlevendiging van de gemeente; predikanten, die met eede beloofd hebben om ge- trouw te zijn in de prediking aan de oude sym- bolen, zulk een kerk gaat eene reformatie tege- moet.

In Hongarije's kerk komen mannen saam in con- vent en vergadering, gelijk het ging in de dagen der Boleantie, die elkander beloven om in hunne gemeenten trouw te leven naar een ontworpen program; die samen bidden; die elkander steunen en aanmoedigen. Ik vertrouw, dat er voor deze kerk een nieuwe periode aanbreekt, een periode van nieuw leven, doch de crisis der geboorte zal ook daar zeer zeker smarten meebrengen. De Heere sterke de broeders daar en laten wij ze steunen, gedachtig aan het woord des Heeren: open u w en mond voor den stomme, voor de recht- zaak van allen, die omkomen zouden.

G. KEIZER.

PERS-SCHOUW.

Overdreven papenangst.

De tijdsbedeeing heeft ons geleerd geen onnoo- dige kracht te verspillen in een richting, waar onze ergste vijand niet is.

Wij zoeken den antichrist niet per sé in Rome. Hoewel uit den ethischen hoek („Bergopwaarts") komend, kan deze afkoelende taal voor al te heete papenhaters in onze gelederen een gunstige wer- king hebben.

Vrees voor verrooming.

Het schijnt, dat een deel van ons protestantsche Nederland is aangegrepen door een onbestemde vrees dat ons land dreigt „verroomacht" te worden. Niet alleen dat dag- en weekbladen het telkens hebben over toeneming van Roomschen invloed op allerlei gebied, maar ook in gesprekken bleek mij herhaaldelijk dat die vrees voor verrooming van Nederland bij vele Protestanten aanwezig is.

Bij het zoeken naar den oorsprong van die vrees stuitte ik voortdurend op dezelfde feiten, die ik op een enkele na niet als voldoende motief voor die vrees kan beschouwen.

Men wijst op den grooten toeloop dien de Room- sche voordrachten voor Protestanten hebben, op het weer ingestelde gezantschap bij den Paus, op de voor Rome gunstige resultaten der laatste volks- telling, op de aangekondigde stichting eener Room- sche Universiteit, op den hoogen toon dien de Room- schen voeren in bladen en op congressen, op de pompeuze wijze waarop de jongste missieweek te Utrecht werd gevierd, en last not least op de „bekeering" van Van Feden. Er worden nog wel meer dingen genoemd, maar hiermee is toch het voornaamste en grijpbare gezegd.

Ik kan aan die vrees voor verrooming niet meedoen omdat de aangevoerde argumenten weinig indruk op mij maken en, voor zoover ze indruk maken, mij niet vreesaanjagend schijnen. Als men de bovengenoemde argumenten analyseert, blijft er behalve het gezantschap bij den Paus niet veel anders over dan wat Roomsche roerigheid, waarover wij ons niet al te druk behoeven te maken. Het Pro- testantsche Nederland met zijne verdeeldheid en verwarring is het troebele water aan welks oever de Roomsche geloofsijver staat te visschen. Tot nu toe zonder al te veel succes. Een enkele „moete" snoek is opgehaald en wordt den verbaasden volke getoond.

Die groote toeloop bij Roomsche voordrachten voor Protestanten vinden hun pendant in den even grooten toeloop van Protestanten tegen Rome, en wijst voorloopig nog op niets anders dan op zucht om te weten bij de betere, en nieuwsgierigheid bij de mindere soort toehoorders. Een feit is, dat de Pro-

testanten in prediking en godsdienstonderwijs het zoo goed als nooit over de Roomschen hebben en de groote Protestantische massa voortleeft in vol- komen onwetendheid aangaande „Rome's leerstellin- gen en bedoelingen". Zoodoende worden oude voor- oordelen en dwaasheden aangaande de Roomsche leer blijmoedig voortgeplant van geslacht tot geslacht. Nu komt er in eens van beide kanten gelegenheid om te weten. En het is merkwaardig hoe groot bij die lezingen het getal geloovige Protestanten is, die er niet aan denken Roomsch te worden, en voor wie het helemaal geen „gevaar" is, een pastoor te hooren praten over de Roomsche Kerk. Misschien die alleen maar „weten" willen, langs den meest pikanten weg: van Rome zelf. Op de samenkomsten van Protestanten tot verlevendiging van het Pro- testantsch bewustzijn komen trouwens vele Room- sche toehoorders, een bewijs dat de weetgierigheid aan beide kanten werkt.

De zgn. gunstige resultaten der volkstelling zijn, nauwkeurig beschouwd, wel heel merkwaardig. Naast de mindere slachtoffers die het neo-malthusianisme maakt in Roomsche kringen, hebben de verbeterde hygiënische toestanden in de Roomsche provincien (Brabant en Limburg) de Roomsche kindersterfte op normaler peil gebracht. Niet de Roomsche propa- ganda in de groote steden maar de hygiënische maatregelen op het platte land heeft succes gehad. Maar dat succes heeft een bepaalde grens, waarboven het niet komen kan.

Maar de Roomsche Universiteit?

We hebben op dat punt groote dingen gezien. Als Saul zich opmaakt om zijne duizenden te ver- slaan, roept half Nederland: wat een praestatie! En toen indertijd David zijne tienduizenden versloeg, was er geen overmaat van bewondering. Dat Rome nu tracht te doen, wat jaren geleden het kleine groepje Gereformeerden heeft gedaan, kan ons toch moeilijk versteld doen staan over Rome's macht.

En dat het nochtans door velen als een buiten- gewone daad wordt gevoeld, komt door de omlijsting waarmee Rome zijn praestaties encadreert.

De Roomsche missieweek te Utrecht en het daar vertoende vuurwerk heeft zijn psychisch effect niet gemist.

Alles bijnekaar, zie ik in de tegenwoordige Room- sche propaganda niet veel verontrustends, van over- gangen naar de Roomsche Kerk ten koste der Pro- testantsche Kerken blijkt niets. Als ik goed ben ingelicht gingen in een jaar tijds te Utrecht 14 Protestanten naar Rome over en eveneens 14 Room- schen naar het Protestantisme. Dat menschen zonder geloof Roomsch worden, kunnen we, ook als Pro- testanten, toch moeilijk betreuren, wanneer we geen door-dik-en-dun-antipapisten zijn.

Het gevaar dat de Protestantische Kerken bedreigt, komt niet van den kant van Rome — de aange- kondigde „bekeering van Nederland" zal voorloopig wel een aankondiging blijven — maar ligt veel dichterbij: het zit in den boom van het ver- deelde Protestantisme zelf, en de vruchten van dien door vele winden geschudde boom van het Pro- testantisme worden niet door Rome, maar door de talrijke okkulte verenigingen opgeraapt.

Wat het gezantschap bij den paus betreft, kunnen we alleen maar hopen, dat de bezuiniging weer zal recht zetten, wat de politiek heeft bedorven.

•••

De wereldbond der kerken.

Nog sterker dringt zich de bovengenoemde vraag op na het lezen van het verslag van de inter- nationale kerken-conferentie in Kopenhagen, dit jaar van 7—10 Augustus in Kopenhagen gehouden.

Wij ontleenen dit verslag aan „De Hervorming".

De Wereldbond der Kerken.

Vijftien jaren geleden waren te Londen in Exeter Hall eenige vertegenwoordigers van verschillende Engelsche kerken bijeen, die daar een memorandum opstelden, dat in Amerika en enkele Europeesche landen verbreid werd. In dat memorandum werd de wenschelijkheid uitgesproken eener toenadering tusschen de kerken in de verschillende landen, in 't bijzonder om de vredesgedachte te bevorderen. Deze beweging werd gaande gehouden en leidde o.a. tot een bezoek van 130 afgevaardigden uit de Lutherische, Gereformeerde en Katholieke Kerken van Duitschland aan Engeland in het jaar 1908, dat in 't volgend jaar door een dergelijke expeditie uit Engeland beantwoord werd.

In Amerika was toen ook zoo iets in opkomst. In 1905 sprak op een conferentie de rechter David J. Brewer deze kloeke woorden: „Tegenover den eisch van meer oorlogschepen, roep ik een actie op van de vereenigde kerken en ik ben ervan overtuigd, dat een federatie van kerken het spoedig aan iedereen duidelijk zal maken, dat wat ons volk betreft, er geen sprake meer mag zijn van oorlog of toebereidselen tot oorlog."

Al heeft deze dappere David niet kunnen ver- hinderen, dat 12 jaren later bijna elke kansel in Amerika een werfstateltje voor rekruten was, toch kwam de door hem bedoelde federatie tot stand, de Church Peace Union.

Daarna hebben de bewegingen in Engeland en Amerika voeling met elkander gekregen en door een royale gift van Carnegie daartoe in staat gesteld, kon men twee conferenties voorbereiden, die in 1913 zouden worden gehouden. De eene, voor Protestan- ten, zou plaats vinden op 2 Aug. 1914 te Constan- z; de andere, voor R.Katholieken op 10 Aug. te Luik. Van die laatste conferentie kwam natuurlijk niets wegens het uitbreken van den oorlog en de R.Katho- lieke kerken zijn later een eigen vredesactie begon- nen. De bijeenkomst te Constanx vond op 1 Aug. nog plaats, en werd voortgezet te Londen, waar men een internationaal comité koos. In 1915 hield dit comité een bijeenkomst te Bern, waar reeds 10 landen vertegenwoordigd waren en daar ontving de beweging haar officiële naam: „de Wereld-

alliantie om internationale vriendschappelijke betrek- kingen aan te kweeken door middel van de kerken." In Nederland heeft men dien naam verkort tot „Wereldbond der kerken".

In 1919 werd een conferentie gehouden in Oud- Wassenaar, waar 14 landen, in 1920 te St. Beaten- berg, waar 23 landen vertegenwoordigd waren.

In Nederland is de afdeeling oorspronkelijk in 't leven geroepen door de heeren Prof. Pont en Dr J. A. Cramer (thans hoogleeraar te Utrecht). Aan- gesloten en mede vertegenwoordigd in den nationa- len raad zijn de Doopsgez., Ev. Luth. en Remonstr. kerkgenootschappen, de Protestantenvond, het Ned. Jongelingsverbond, de Uitwendige en Inwendige Zon- ding, de Diakonale Vereeniging, het Ned. Bijbelge- nootschap, terwijl de Ned. Herv. Kerk niet officieel vertegenwoordigd is, maar de secretaris der synode in den nationalen raad zit. Voor het lidmaatschap der vereeniging kan men zich opgeven bij Prof. Dr J. W. Pont, Willemslaan 28 te Bussum.

De internationale conferentie vond dit jaar plaats te Kopenhagen van 7—10 Augustus. Er waren 26 landen vertegenwoordigd door ongeveer 200 afge- vaardigden. De drie hoofdpunten op het programma waren:

1. De kwestie der minderheden.
2. De ontwapeningsvraag.
3. De taak der kerken met betrekking tot de ver- zoening onder de volkeren en den wederopbouw.

Men moet hierbij in 't oog houden, dat een lichaam als deze alliantie geen ander middel heeft dan het woord. Ze kan wenschen uitspreken, resoluties en moties aannemen en deze wereldkundig maken, meer niet.

Van den anderen kant moet men de betekenis hiervan niet onderschatten. Wanneer b.v. op zulk een conferentie de oorlog eenstemmig als een mis- daad, als een vergrip aan de wet van Christus ge- brandmerkt werd, zooda in het memorandum over de tweede vraag gedaan is, en wanneer er dui- delijk op gewezen was, dat de tegenwoordige oor- logen imperialistische oorlogen zijn, uit het kapi- talisme voortgekomen, dan zou zulk een afspraak van zulk een alliantie iets beteekenen. Een resolutie of een motie van dezen inhoud zou een krachtig geluid geven en allicht veler oogen openen.

Maar dit was nu een der dingen, die mij het meest mishaagden op deze conferentie. De genomen resoluties waren alle zeer slap, zeer schuchter, terwijl in de inleidingen en in de gemeenschappe- lijke godsdienstoefeningen b.v. in de gezongen lie- deren een toon werd aangeslagen, die op een bijen- komst van strijdende en vervolgde Hugenooten, Puriteinen of Genuezen gepast zou zijn geweest.

Dat de conferentie een resolutie nam, waarbij voor- gesteld werd, de belangen der minderheden toe te vertrouwen aan een vaste internationale com- missie onder toezicht van den Volkenbond, dat ze een dergelijke commissie in 't leven riep om een onderzoek in te stellen naar de buitensporigheden der zwarte bezettingstroepen in Duitschland en dat ze de kerken der verschillende landen oproep om te werken voor „geestelijke ontwapening" — ni- emind zal daar bezwaar tegen hebben. Maar dat men bij dezen vredigen, absoluut ongevaarlijken arbeid het noodig vond, driemaal alle coupletten te zingen van: Ein feste Burg ist unser Gott — dat deed mij althans komisch en pijnlijk aan. Boven zijn stand leven, veel meer willen schijnen dan men is, is op geestelijk gebied ook iets tragikomisch.

Het was mijn plan geweest, om op deze con- ferentie met het voorstel te komen, de kerken te verzoeken om voortaan tegenover oorlog en militarisme een absoluut afwijzende houding aan te nemen, terwijl dan bovendien de predikanten telkens erop te wijzen, dat er tusschen evangelisch Christendom en alles wat met oorlog in verband staat, een groote kloof ligt, waarvan het de vraag is of die wel overbrugd kan worden. Ik had naar aanleiding van correspondentie en het lezen van de geschriften van den Parijschen predikant Wilfrid Monod gehoopt, dat de Franse delegatie mij den noodzakelijken steun zouden verleenen om dit voor- stel althans in behandeling te krijgen. Maar de Fran- sche Christen-socialisten bleken nog zeer nationa- listisch te zijn, hoewel m.i. Christendom en socia- lisme beide boven-nationaal behooren te zijn.

Over 't algemeen was de sfeer dezor bijeenkomst niet zóó, dat men groote verwachtingen van haar werken zou kunnen hebben. De burgerlijk-pacifi- stische bewegingen zijn bijna overal doodgeloopen. Denken wij slechts aan den Nederlandschen anti- oorlogsråd, die als de wonderboom in 't boek Jona zoo prachtig opschoot en in eenige weken tijds duizende leden telde, maar die even snel weer is verdwenen.

Toch zou men b.v. in ons land van de nu eenmaal bestaande organisatie meer kunnen maken dan ze tot nu toe is. Maar dan is het een eerste vereischte dat ook andere corporaties toetreden. Ligt hier ook niet een arbeidsterrein voor den V. C. J. B. en den V. C. S. B.? Als voorloopig maar dit bereikt werd, dat in de verschillende kerkelijke en god- dienstige vereenigingen telkens weer de aandacht gevestigd werd op het feit, dat een nieuwe wereld- oorlog al weer in aantocht is, en op het verband dat er tusschen oorlog en kapitalisme bestaat en als de vraag dan gesteld werd: Wat moeten hier de kerken doen, wat is de plicht der kerkelijke ambtsdragers in deze dingen? — dan zou er in dit internationaal verband wel iets te bereiken zijn. Maar nu vraagt men zich te veel af, wat de kerken kunnen doen. Men vraagt te veel naar het moge- lijke, het bereikbare. Maar terecht wese Dr Jowett, wiens zendbrief aan de Christelijke kerken spoedig hier te lande het onderwerp eener bespreking zal worden vanwege den nationalen raad der Alliantie, er op, dat de kerken aan andere vereenigingen moeten overlaten het mogelijke, maar dat ze zelf moeten zoeken het onmogelijke.

O, als de kerken eens het onmogelijke aandurften,